

Onderhanden werk onderhanden

de **Openbaar**
accountant

Beursgenoteerde en/of grote bouwonder-
nemingen waarderen onderhanden werk

doorgaans volgens de regels van de Raad voor de Jaar-
verslaggeving. Van de kleine en middelgrote bedrijven
hanteert echter meer dan de helft nog altijd een 'uitzonde-
ringsmethode'. En de toelichting in de jaarrekening schiet
over hele linie tekort.

MARCO KONING EN LUKK VAN DER PAL*

In 'de Accountant' van maart 2003 maakt het artikel 'Bouw doorzichtiger' melding van betere verslaggeving in de bouw. Onderdeel daarvan is de waardering van onderhanden werk. Externe partijen reageren positief op de eenduidigheid in de resultaatverantwoording. Omdat partijen nu dezelfde systematiek gebruiken voor de waardering van onderhanden werk zijn de cijfers beter vergelijkbaar. Eén van de interessante vraagstukken met betrekking tot onderhanden werk in opdracht van derden, is de wijze waarop de resultaten die ermee worden gerealiseerd moeten worden toegerekend aan de perioden waarin is gewerkt aan het project. Wij hebben de jaarverslagen van bouwondernemingen over de jaren 2000 en 2001 onderzocht en gekeken of de resultaatver-

antwoording inderdaad eenduidig is.

De Richtlijnen voor de jaarverslaggeving beschrijven twee methoden om winst op onderhanden werk toe te rekenen aan de verschillende verslagperiodes:

- *Completed Contract-methode (CC-methode).* De winst wordt verantwoord op het moment van oplevering van het project.
- *Percentage of Completion-methode (PC-methode).* De winst wordt verantwoord naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk.

De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) stelt in richtlijn 220.4 dat winst op onderhanden werk moet worden verantwoord naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering, als deze winst op verantwoorde wijze kan worden bepaald. ►

Marco Koning (links) en Luuk van der Pal: "Het is voor bedrijven verstandig om de huidige waarderingsregels en projectbeheersing te evalueren. De accountant dient hierbij een adviserende taak te hebben."

FOTO: SIMONE VAN ES

Wijze van winstverantwoording in de jaarrekeningen 2000 en 2001

Omvang onderneming	CC-methode		PC-Methode		Combinatie van methoden	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Klein	11	11	3	3	1	1
Middelgroot	16	15	7	8	2	2
Groot	8	3	14	20	3	2
Beursgenoteerd	1	0	2	4	3	2
Totaal	36	29	26	35	9	7

Wijze van toerekening

De Richtlijnen voor de jaarverslaggeving bevatten diverse interpretaties over hoe 'de rato' kan worden vastgesteld als er tussentijds winst wordt verantwoord. Bij de ondernemingen die PC-methode toepassen, is onderzocht of in de praktijk in de waarderingsgrondslagen duidelijk is weergegeven hoe deze rato is bepaald. De uitkomst is hieronder weergegeven.

Wijze van inschatting van de verrichte prestaties

	2001		2000	
	Aantal	%	Aantal	%
Verhouding werkelijke kosten (31.12) in relatie tot totaal gebudgetteerde kosten	2	5,7	2	7,7
Afronden van een deelproject	2	5,7	2	7,7
Voortgang van het werk	28	80,0	19	73,1
Geen informatie	3	8,6	3	11,5
Totaal	35	100,0	26	100,0

Drie ondernemingen geven zowel in 2001 als 2000 geen informatie over hoe de mate van gereedheid is bepaald (uitkomst 4).

In 2001 werd in tachtig procent (2000: 73,1 procent) van de jaarrekeningen waarbij de PC-methode was gehanteerd, in de waarderingsgrondslagen opgenomen dat de opslag voor winst is bepaald naar rato van de voortgang van het werk (uitkomst 3). Hoe deze voortgang is bepaald, werd echter niet vermeld.

Vier beursgenoteerde ondernemingen kozen bij een lange doorlooptijd de PC-methode. Volgens de RJ is doorlooptijd echter geen argument.

Aangescherpt

In editie 1999 van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, geldend voor boekjaren beginnend op of na 1 januari 2000, stelt de RJ in alinea 220.407 dat om praktische redenen mag worden afgeweken van tussentijdse winstverantwoording als er sprake is van een stroom van projecten:

'Indien sprake is van een stroom van projecten, waarvan de looptijden overwegend korter zijn dan één jaar, dan wel sprake is van een gelijkmatige stroom van projecten van stabiele omvang, en waarvan de gereedkoming een patroon van regelmatige spreiding vertoont, kan om praktische redenen winst van elk project worden verantwoord in het boekjaar van gereedkoming.'

In editie 2000 (geldend voor boekjaren beginnend op of na 1 januari 2001) is deze uitzondering verder aangescherpt. De CC-methode is

sindsdien alleen maar toegestaan **als dit geen materiële invloed heeft op het vermogen en het resultaat van de onderneming.**

De RJ heeft hiermee de PC-methode aangewezen als hoofdregel voor de waardering van onderhanden werk. Het bepalen van de mate van voortgang van onderhanden werk is in de huidige regelgeving echter slechts beperkt uitgewerkt.

Groot en klein

Gezien de nieuwe regelgeving zou men mogen verwachten dat het gebruik van de CC-methode in jaarrekeningen over 2001 niet of nauwelijks meer in zwang is. En bij tussentijdse winstverantwoording (de PC-methode) mag worden verwacht dat wordt toegelicht hoe de mate van voortgang wordt bepaald.

Door de jaarrekeningen van 71 Nederlandse bouwondernemingen voor het boekjaar 2001 te vergelijken met die van boekjaar 2000, hebben wij onderzocht of het beperken van de mogelijkheid om af te wijken van de methode van tussentijdse winstverantwoording inderdaad heeft geleid tot meer gebruik van de PC-methode. Daarnaast is onderzocht of uit de toelichting blijkt hoe de mate van voortgang is bepaald.

De groep van 71 bouwbedrijven is als volgt samengesteld:

- zes bouwbedrijven met een notering aan Euronext Amsterdam;
- 25 grote bouwbedrijven zonder beursnotering;
- 25 middelgrote bouwbedrijven;
- vijftien kleine bouwbedrijven.

Door deze spreiding kan mogelijk een uitspraak worden gedaan of verschillende typen bouwbedrijven er ten aanzien van de waardering van onderhanden werk een verschillende praktijk op nahouden.

De praktijk

De jaarrekeningen 2000 en 2001 laten een duidelijk beeld zien. Van de in totaal 71 bouwbedrijven waardeerde de helft (35) in hun jaarrekening 2001 het onderhanden werk volgens de PC-methode. In 2000 waren dat er nog 26 (zie kader).

Onder grote en beursgenoteerde ondernemingen neemt het gebruik van de CC-methode duidelijk af. Van de grote ondernemingen zonder beursnotering passen in 2001 slechts drie (alleen) de CC-methode als waarderingsgrondslag toe, 62,5 procent minder dan de acht in 2000. Beursgenoteerde bouwondernemingen

hanteren de CC-methode in 2001 helemaal niet meer. In 2000 deed één beursgenoteerde onderneming dit nog wel.

Een soortgelijke afname valt bij middelgrote en kleine ondernemingen niet te constateren. Bij de middelgrote ondernemingen is de afname van het gebruik van (alleen) de CC-methode niet noemenswaardig. Slechts één middelgroot bouwbedrijf voerde in 2001 een stelselwijziging door. Bij de kleine ondernemingen veranderde er zelfs helemaal niets.

Combinatie

In 2000 pasten negen bouwondernemingen een combinatie van PC- en CC-methode toe.

Daarvan waren er zes groot of beursgenoteerd. Van deze zes ondernemingen hanteerden er vier de doorlooptijd als keuzecriterium doorlooptijd. Bij een lange doorlooptijd werd de PC-methode toegepast. De lengte van de doorlooptijd is volgens de RJ echter geen argument om voor de PC-methode te kiezen.

Van de zeven ondernemingen die in 2001 een combinatie toepasten waren er vier groot of beursgenoteerd. Drie daarvan hadden als keuzecriterium het feit of het gebruik van de CC-methode al dan niet een materiële invloed heeft op het vermogen en het resultaat.

De kleine en middelgrote ondernemingen die in 2000 een combinatie van beide methoden gebruikten, deden dat over 2001 nog steeds. Zij kozen op basis van de doorlooptijd van projecten.

Van de ondernemingen die de PC-methode hanteerden gaf in 2001 11,4 procent (uitkomst 1 en 2) duidelijk inzicht in de wijze waarop de voortgang van het werk is bepaald. Bij de overige ondernemingen gaf de toelichting hierin geen duidelijk inzicht.

Vraagtekens

De conclusie is dat beursgenoteerde ondernemingen in 2001 het onderhanden werk waarderen conform de voorschriften van de RJ.

Van de 25 grote niet-beursgenoteerde ondernemingen doen 22 dat. Van de veertig middelgrote en kleine ondernemingen waarderen 26 het onderhanden werk nog altijd volgens de CC-methode. Over de hele linie geldt dat bij toepassing van de PC-methode, de wijze waarop de voortgang is bepaald vaak niet wordt uitgewerkt.

Volgens de RJ mogen bedrijven de CC-methode alleen toepassen als de winst op reeds verrichte prestaties niet op een verantwoorde wijze kan worden bepaald en/of de toepassing van deze methode geen materiële invloed heeft op het

vermogen en resultaat. In de toelichting op de waarderingsgrondslagen van de ondernemingen die deze methode in 2001 hanteerden, blijkt echter niet waarom deze waarderingsgrondslag werd gekozen. Een onderneming die zo'n toelichting niet geeft, loopt het risico dat gebruikers van de jaarrekening vraagtekens zetten bij de projectbeheersing van deze ondernemingen. De leiding van de huishouding is immers onzeker over de winstontwikkeling van zijn projecten in uitvoering en/of is niet in staat om de winst op reeds verrichte prestaties op een verantwoorde wijze te bepalen.

Toekomst

Het is voor bedrijven dan ook verstandig om de huidige waarderingsregels en projectbeheersing te evalueren. De accountant dient hierbij een adviserende taak te hebben en de onderneming te attenderen op de wijze waarop gebruikers omgaan met het feit dat de CC-methode wordt toegepast. Daarnaast moet, in gevallen waar de PC-methode wordt gehanteerd, uit de jaarrekening gaan blijken hoe de voortgang van het onderhanden werk is bepaald. ■

Noot

* Marco Koning is aspirant manager bij Deloitte & Touche te Amsterdam. Luuk van der Pal is partner bij Deloitte & Touche te Amsterdam en lid van de branchegroep real estate met als specialisatie bouw.

Over de hele linie geldt dat bij toepassing van de PC-methode, de wijze waarop de voortgang is bepaald vaak niet wordt uitgewerkt.